

De verbazing blijft

De statistiekenjunks onder ons kijken iedere keer weer reikhalzend uit naar nieuwe cijferreeksen. Ieder jaar begin november wachten we allen in spanning op de doffe plof op de mat van de dikke **World Energy Outlook** van het IEA. Ook de projecties van bedrijven lezen we als het werk van Pulitzerprijswinnaars, op zoek naar de nuances en inzichten die we missen in andere werken.

duurde de bijna gebruikelijke twintig jaar en was natuurlijk niet in de cijfers te ontwaren -, maar de rappe doorbraak toen eindelijk alle puzzelstukjes in elkaar pasten. Onconventioneel gas is conventioneel geworden en heeft zich ook bij de lagere prijzen van de afgelopen twee jaar weten te handhaven in de markt.

Verreikende gevolgen

In de vroege uitgave van de Amerikaanse energievoorzichten van 2011 van de Energy Information Agency (EIA) wordt nog maar eens de enorme structurele verandering in de Amerikaanse gasindustrie benadrukt door de ontwikkeling van onconventioneel gas. Sinds vorig jaar zijn de reserves weer naar boven bijgesteld met gegevens uit nieuwe gebieden en betere inzichten in de voorkomens van bekendere bekkens. De productie van aardgas blijft in de voorspellingen harder groeien dan de consumptie, waardoor er tot 2035 nagenoeg geen importen worden verwacht. De voorspelde prijs stijgt slechts langzaam van de lage 3,5- 4 dollar per mbtu van nu naar 7-8 dollar per mbtu in 2035; een prijs waar Europa en Azië jaloers op zijn. Afgezien van de invloed op de Amerikaanse energiebalans - het aandeel van gas in de energiemix stijgt tot 28 procent - is de impact van deze ontwikkeling zeer groot op de internationale gasmarkten. De exportcapaciteit van LNG groeide in de afgelopen jaren aanzienlijk, mede met het oog op de verwachte groeiemarkt in de VS. Dit LNG is op de markt verschenen, maar moet op zoek naar nieuwe klanten.

Verblauwing

Deze klanten zullen in eerste instantie in de goed ontwikkelde

gasmarkten van Azië en Europa worden gezocht, maar in toenemende mate ook in nieuwe, opkomende markten. Zo zal de weg naar vergroening van Azië, waar koleneen belangrijke plaats innemen in de energiemix, naar verwachting voornamelijk via gas plaatsvinden, mede omdat gas gemakkelijker te combineren is met de uitbreiding van zon- en windenergie en tevens helpt de smogvorming in stedelijke gebieden te beheersen. De mogelijkheden van Chinese onconventionele gasvoorkomens kunnen verder zorgen voor een uitbreiding van gas in de energievoorziening. De beschikbaarheid van gediversifieerde gasstromen in de komende jaren, zoals uit Australië, neemt de zorgen van structurele importafhankelijkheid grotendeels weg en zorgt er tevens voor dat ook meer energie-efficiëntie in de snel groeiende economieën behaald kan worden ten opzichte van de koleneconomie van nu. Azië is ook voor gas een duidelijke groeiemarkt. Enkele jaren geleden werd er van uitgegaan dat Europa met de VS zou gaan concurreren om de LNG-stromen op de Atlantische markt, maar er moet nu van worden uitgegaan dat de voorwaarden op de Pacifische markt belangrijker zullen zijn.

Nieuwe kansen

Het is uiteindelijk niet de lang gewenste 'single voice' die het Europese gasprobleem kan oplossen, maar de revolutie in het Amerikaanse aanbod. Nu wilde het met die stem toch al niet zo lukken, maar de toegenomen potentie aan LNG-stromen kan de zorg over de afhankelijkheid van Russisch gas in belangrijke mate beperken. Immers,

bij voldoende LNG-importmogelijkheden wordt de marktmacht van Rusland ingeperkt. Bovendien kan, nu onconventioneel gas zich stevig op de markt heeft geposteerd, ook het Europese onconventionele potentieel tot ontwikkeling worden gebracht, waardoor de zorgen over de structurele importafhankelijkheid nog aanzienlijk verder kunnen verminderen. Wellicht dat een normalisatie van de relatie van Europa en Rusland nu eindelijk in het verschiet ligt met de nieuwe verhoudingen op de gasmarkt. Eenieder die gek is op energiecijferreeksen en landkaarten kan niet anders concluderen dan dat een dergelijke toenadering van groot wederzijds belang is. Ook voor Europa is de nieuwe gasmarkt dus een belangrijke verandering ten opzichte van een aantal jaren geleden. Het schept nieuwe mogelijkheden om de vermindering van de CO₂-uitstoot langs een andere route te bereiken zonder tempo te verliezen.

Reeksen

Voor de cijferjunkies blijft er de komende jaren genoeg te bestuderen. De wijze les van de Amerikaanse onconventionele gasrevolutie is dat je ook goed naar de relatief kleine maar nieuwe ontwikkelingen moet blijven kijken. Sommige potenties worden nooit gerealiseerd, maar andere groeien gestaag, totdat ze de gevestigde orde door elkaar schudden. Energie blijft zo toch wel heel spannend.

Coby van der Linde is hoofd van het *Clingendael International Energy Programme*, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de *Energieraad*. ■



Door
Coby van der
Linde

Binnenkort kunnen we ons in Nederland verlustigen op de inzichten van ExxonMobil en de zomer kunnen we echt niet eerder beginnen dan met de bevestiging over het voorgaande jaar van de BP Statistical Review of World Energy. Om de zoveel tijd komt er een jaar langs met scenario's van Shell, zodat we naast de cijferreeksen ook de context van veranderingen goed in de smiezen krijgen. Zelf zijn we dan ook nog druk doende om deze reeksen en beelden in te passen in bredere geopolitieke en geo-economische trends, zodat we van boven naar beneden en andersom de bewegingen begrijpen die de reeksen sturen. Al die pogingen om de zekere onzekerheden om te zetten naar onzekerere zekerheden hebben de impact van het onconventionele gas op de Amerikaanse en de internationale gasmarkt gemist. De revolutie van het onconventionele gas is niet de snelheid van de ontwikkeling - die